

Теми
за държавен изпит
по български език
за специалността „Българска филология“

I. Писмена и говорна култура

1. Основни правописни и граматични правила в съвременния български книжовен език.
2. Основни пунктуационни правила в съвременния български книжовен език.

Литература:

Правопис и пунктуация на българския език. Основни правила. БАН. София, Просвета, 2011.

Официален правописен речник на българския език. БАН, 2012.

Берон. Официален правописен онлайн речник (2025) МОН, ИБЕ към БАН. ISSN 3033-0785 <https://beron.mon.bg/rechnik/1213>

II. Общо езикознание

1. Сравнително-исторически метод. Натуралистично направление – модел на родословното дърво и понятие за езиково семейство.
2. Езикова реконструкция. Видове реконструкции.
3. Младограматическа школа – звукови закони, принцип на аналогията.
4. Ареален метод. Ареал и изоглоса. Лингвистична география – теоретични приноси.
5. Типове езикови контакти – теория за стратите. Езиков съюз. Балкански езиков съюз.
6. Структурализмът в лингвистиката. Езикът като система и структура. Език и реч. Синхрония и диахрония.

Литература:

Попов, Б. (2023) Увод в сравнително-историческото езикознание (Зараждане и движение на идеи и теоретични концепции през XIX век). Благоевград, 2023.

Илиева, Л. (2001) Увод в езикознанието. Благоевград, 2001.

Бояджиев, Ж. (2007) Увод в общото езикознание. София, 2007.

Георгиев, Вл., Дуриданов, Ив. (1978) Езикознание. София, 1978.

Попова, М., Попов, Б. и др. (2007) Терминологичен речник по хуманитарни науки. София, 2007.

III. Фонетика и фонология

1. Вокалната система на съвременния български книжовен език – фонемнен състав, артикулационно и акустично описание.
2. Консонантната система на съвременния български книжовен език – фонемнен състав, артикулационно и акустично описание.
3. Супрасегментна система – интонационна и ритмична система.
4. Звукови промени. Съвременни и исторически фонемни редувания.

Литература:

Грамматика на СБКЕ. Грамматика на съвременния български книжовен език, Т. 1. Фонетика, БАН, София, 1982.

Бояджиев, Т., Тилков, Д. (2013) Българска фонетика. София, 2013.

Бояджиев Т. и Тилков, Д. (1999) Фонетика на българския книжовен език. София, 1999.

Кърлова, Р. (1997) Фонетика и фонология. Благоевград, 1997.

Жобов, Вл. (2004) Звуковете в българския език. София, 2004.
Кочев, Ив. (2010) Българска фонология. София, 2010.
Бояджиев Т., Ив. Куцаров, Й. Пенчев (1998, 1999) Съвременен български език. София, 1998, 1999.

IV. Морфология

1. Понятие за граматическа категория. Именни граматически категории.
2. Понятие за граматическа категория. Глаголни граматически категории.
3. Семантико-граматична, морфологична и синтактична класификация на думите в съвременния български книжовен език.
4. Части на речта – специфика.

Литература:

Грамматика на съвременния български книжовен език. Т. II. Морфология. София, 1983.
Бояджиев, Т., Ив. Куцаров, Й. Пенчев (1998, 1999) Съвременен български език. София, 1998, 1999.
Пашов, П. (1994) Практическа българска граматика. София, 1994.
Пашов, П. Българска граматика. София. (1999, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005).
Ницолова, Р. (2023) Българска граматика. Морфология. София, 2023.
Куцаров, Ив. (1993) Проблеми на българската морфология. Пловдив, 1993.
Георгиев, Ст. (1996) Морфология на българския книжовен език. В. Търново, 1996.
Куцаров, Ив. (2007) Теоретична граматика на българския език. Морфология. Пловдив, 2007.

V. Синтаксис

1. Словосъчетание и изречение. Видове подчинителни връзки.
2. Строеж на простото изречение. Главни и второстепенни части на изречението.
3. Сложно съчинено и сложно съставно изречение. Видове подчинени изречения.
4. Обособени части на изречението. Вметнати думи и изрази.

Литература:

Бояджиев, Т., Ив. Куцаров, Й. Пенчев (1998, 1999) Съвременен български език. София, 1998, 1999.
Пашов, П. (1994) Практическа българска граматика. София, 1994.
Пашов, П. Българска граматика. София. (1999, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005).
Грамматика на българския книжовен език. Т. 3. Синтаксис. София, 1983.
Бъркалова, П. (1997) Българският синтаксис – познат и непознат. Пловдив, 1997.
Попов, К. (1998) Синтаксис на българския книжовен език. В. Търново, 1998.
Радева, П. (2015) Записки по синтаксис на съвременния български книжовен език. Сложно изречение. В. Търново, 2015.
Цонев, Р. (2022) Българският разговорен синтаксис. Благоевград, 2022.

VI. Стилистика

1. Стилистично разслоение на лексиката. Неутрални и експресивни думи. Общонародна, разговорна и книжна лексика.
2. Лексикална стилистика. Синоними, антоними, омоними, пароними.
3. Тропи. Метафорични и метонимични тропи.
4. Стил. Видове функционални стилове.

Литература:

- Тодорова, Б. (2014) Стилистика на българския език, Благоевград, Благоевград, 2014.
- Станева, Хр. (1994) Стилистика на съвременния български книжовен език. В. Търново, 1994.
- Тодорова, Б. (2016) Стилистика. Бележки и практически упражнения (Учебно ръководство). Благоевград, 2016.
- Ефтимова, А. (2013) Медиен език и стил. София, 2013.
- Маровска, В. (2007) Стилистика на българския език. Пловдив, 2007.
- Попов, Д. (2016) Стилистика. Шумен, 2016.
- Янакиев, М. (2023) Стилистиката и езиковото обучение. София, 2023.

VII. Лексикология и лексикография

1. Лексикално значение – видове. Пряко и преносно значение. Видове преносни значения.
2. Лексиката като система. Омонимия, синонимия, паронимия и антонимия.
3. Произход на думите в езика. Домашна и заета лексика.
4. Лексикография. Видове справочници – класификация на речниците и тяхното приложение.

Литература:

- Бояджиев, Т. (1986) Българска лексикология. София, 1986.
- Бояджиев, Т., Куцаров, Ив., Пенчев, Й. (1998, 1999) Съвременен български език. Дял лексикология. София, 1998, 1999.
- Радева, В. (2017) Българска лексикология и лексикография. София, 2017.
- Георгиев, Ст. (1993) Българска семасиология. В. Търново, 1993.
- Първев, Хр. (1979) Помагало по българска лексикология. София, 1979.
- Попова, М., Попов, Б. и др. (2007) Терминологичен речник по хуманитарни науки. София, 2007.
- Геров, Н. Речник на българския език. Фототипно издание. Ч. 1 – 6. София, 1975 – 1978.
- Речник на българския език. Том I – XVI. София, 1977 – 2023.
- Български етимологичен речник. Том I – VIII. София, 1971 – 2017.

VIII. Българска диалектология

1. Граници на българското езиково землище. Диалект, наречие, говор. Основни разлики между книжовен език и диалект. Писмено-регионални норми на българския език.
2. Диалектна делитба на българския език. Старобългарско диалектно деление. Среднобългарско диалектно деление.
3. Съвременно диалектно деление по застъпници на стб. ятова гласна. Понятие за ятова изоглосна зона. Специфика на източните български говори. Представители. Особенности.
4. Съвременно диалектно деление по застъпници на стб. ятова гласна. Понятие за ятова изоглосна зона. Специфика на западните български говори. Представители. Особенности.

Литература:

- Бояджиев, Т. (1984) Помагало по българска диалектология. София, 1984.
- БДА (2001) Български диалектен атлас. Обобщаващ том. I – III. Фонетика. Акцентология. Лексика. София, 2001.
- БДА (2016) Български диалектен атлас. Обобщаващ том. IV. Морфология. София, 2016.
- Иванов, Й. (1994) Българска диалектология. Пловдив, 1994.
- Кочев, И. (2010) Българска фонология. София, 2010.
- Младенов, М., Радева, В. (1995) Сборник с текстове и задачи по диалектология на българския език за студенти от българска филология. София, 1995.

Стоилов, А. (2005) Българска диалектология. Помагало. Благоевград, 2005.
Стойков, Ст. (2002) Българска диалектология. София, 2002.

IX. Сравнителна граматика на славянските езици

1. Българският език в контекста на славянските езици.
2. Съвременният български език и праславянските развойни тенденции.

Литература:

История на славянските езици. Западни славяни. (Авт. колектив). София, 2000.
Лашкова, Л. (2000) Увод в сравнителната граматика на славянските езици. София, 2000.
Любенова, Е. (2001) Помагало по сравнителна граматика на славянските езици. Пловдив, 2001.
Селимски, Л. (1986) Славянски езици. Очерци и текстове. София, 1986.
Славянски езици – граматически очерци. (Авт. колектив). София, 1994.
Увод в изучаването на южнославянските езици. (Авт. колектив). София, 1986.

X. Социолингвистика

1. Език, култура и социализация.
2. Езиково планиране и политика.

Литература:

Виденев, М. (2000) Увод в социолингвистиката. София, 2000.
Воденичаров, П. (2003) Социолингвистика. Критика на езиковите идеологии и идентичности. София, 2003.
Хъдсън, Р. (1995) Социолингвистика. София, 1995.

XI. Старобългарски език

1. Старобългарският книжовен език – произход и основна характеристика.
2. Фонетична система на старобългарския книжовен език
3. Морфологична система на старобългарския книжовен език. Части на речта, граматични категории

Литература:

Мирчев, К. (1954) Старобългарски език. София, (1 изд. 1954 и всички останали издания, вкл. 1996).
Грамматика на старобългарския език, БАН, София (1984, 1991).
Добрев, Ив., Ж. Икономова, Анна-Мария Тотоманова (1987) Старобългарски език за X, XI, XII клас на Националната гимназия по древни езици и култура "Константин-Кирил Философ". София, 1987, (1988, 1989).
Гълъбов, И. (1980) Старобългарски език с увод в общото езикознание. София, 1980.
Славова, Т. (2025) Старобългарски език. София, 2025, 400 с.

XII. История на българския език

1. Основни периоди в развитието на българския език.
2. Развой на българския език от синтетизъм към аналитизъм.
3. Българският език като славянски и балкански език.

Литература:

Мирчев, К. (1958) Историческа граматика на българския език. София, 1958 (или последвалите издания).

Младенов, С. (1979) История на българския език. (Превод на И. Дуриданов от изданието на немски от 1929 г.) София, 1979.

Иванова-Мирчева, Д., Харалампиев, И. (1999) История на българския език. В. Търново, 1999, 384 с.

XIII. История на българския книжовен език

1. Книжовноезикови школи през втората четвърт на XIX век (Новобългарска, Църковнославянска и Славянобългарска).

2. Книжовноезикови школи през третата четвърт на XIX век (Пловдивска, Търновска, Каравелова, Дринова).

Литература:

История на новобългарския книжовен език (колектив). София, БАН, 1989.

Русин, Р. (1984) История на новобългарския книжовен език. София, 1984 (учебник). За трудовете на отделни книжовници и писатели вж. приложената в края на учебника библиография.

Андрейчин, Л. (1977) Из историята на нашето езиково строителство. София, 1977.

Кочев, Ив. (1980) Българската диалектология през Възраждането и въпросът за книжовно и диалектно при изграждане на книжовния език. Бълг. ез., 1980, кн. 1.

Иванова, Д. (2017) История на новобългарския книжовен език. Пловдив, 2017, 520 с.